

288. Hågelby, Botkyrka sn, Svartlösa hd.

Pl. 143. Pl. 2: B 685.

Litteratur: B 685, L 816. — Ransakningarna 1667—84; R. Dybeck, Svenska runurkunder 1 (1855), s. 35, Runa (fol.) 1 (1864 f.), s. 85; O. Hermelin, Svartlösa härad, s. 2, 65; S. Boije, Anteckningar (ATA); ANF 49, s. 84.

Äldre avbildningar: B 685 (utan signum); Hermelin a. a.; Boije (ATA); etsning av R. Haglund (efter Boijes foto, ATA).

Runstenen står på östra sidan av utfartsvägen från Hågelby till nya vägen Botkyrka-Tumba, nästan mitt för herrgården, med den ristade sidan vänd mot vägen. Denna utfartsväg var tidigare en del av vägen från Botkyrka till Tumba, i dess äldre sträckning före 1931. Stenen har flera gånger blivit rest, senast 1930; den flyttades då ungefär 1 m. österut från vägbanan. Dess plats är utmärkt på Geologiska kartbladet »Stockholm».

I *Ransakningarna* 1667—84 säges, att stenen »står upreest wedh Bondebyen Hogelby och är til längden 2 $\frac{1}{3}$, men til bredden nedre mot marken 2 alnar, och sedan smalare och smalare alt in til öfwerst, med skriffter på den ena sidan». På en karta över Hågelby, upprättad 1735—36 av J. Nessner (Lantmäteristyrelsens arkiv), finnes runstenen markerad på sin nuvarande plats i en täppa, som kallas Runstenstäppan.

Stenens höjd över markytan o. 2 m., bredd 1,60 m.; ristningens höjd 1.80 m., bredd 1,50 m. Ristningen är tämligen tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

sibi auk · iurun auk · þurkun · auk inkikirþr · þau : sustkyn --- u raisa · stain · þinsa · ibtir · tia faður
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75
sin auk upmup · at bunta sin kup hialbi sial hans ·
 80 85 90 95 100 105 110

Sibbi ok Iorun ok Þorgunn ok Ingigærðr þau systkyn [letu] ræisa stæin þensa æptir Tiarva(?), faður sinn, ok Guðmoð at bonda sinn. Guð hialpi sial hans.

»Sibbe och Jorun och Torgunn och Ingegärd, de syskonen läto resa denna sten efter Tjarve(?), sin fader, och Gudmod efter sin make. Gud hjälpe hans själ.»

Till läsningen: Icke stungna äro 19, 27, 29, 97 **k**, 30, 59, 63, 69, 77, 95 **i**, 38 **u**. Säkert stunget är 42 **y**. Vid 44—47 är kanten av stenen skadad, varigenom övre delen av dessa runor gått förlorad. Av 49 **a** saknas nedre delen av hst. Runorna 68—70 **tia** äro fullt säkra. 84 är sannolikt **m**; hst är djupt ristad och tydlig; av bst finnas endast osäkra spår. Karakteristiskt för inskriften är, att bst i runorna **k** och **þ** äro mycket små. Detsamma torde ha gällt för 84 **m**. Sk i inskriften är en enkel prick. Det saknas mellan flera ord, och regelbundet i inskriftens senare del. — B 685: 25—33 **nkikirþr**, 37—52 **sustkun · litu · risa**, 68 **t** har bst endast t. h., efter 81 **k** finnes ett sk ·, 84 **m**, 89—93 **punti**, 106—113 **sialu**. — Hermelin: **inkikirþr**, **sustkun · l--u · raisa**, 84 **m**, 89—93 **bunta**, 106—113 **sial hans** ×. — Boije: **inkikirþr**, **sustkun ---u raisa**, 84 **m**, 89—93 **bunta**, 106—113 **sial hans**. — Brate: **inkikirþr**, **sustkun l--u raisa**, 84 **m**, 89—93 **bunta**, 106—113 **sial hans**.

En son och tre döttrar ha tillsammans med sin moder låtit resa stenen till minne av sin fader. Om *Sibbi* se Sö 183, om *Iorun* Sö 266. *Þorgunnr* förekommer i ännu en sörmländsk inskrift: Sö 73, en uppländsk: L 726 Mällby, Tillinge sn, en östgötsk: Ög 29 och en öländsk: Öl 17. Svårigheter vid tolkningen bereda endast föräldrarnas namn. Mellan 81 **k** och 82 **u** finnes intet sk, och troligen skall 81 **k** läsas även som första runa i det följande namnet, som sålunda blir **kupmup**, d. v. s. fsv. *Guðmoð* (se ANF 49, s. 84). Något mansnamn, som kan svara mot inskriftens 68—70 **tia**, är icke känt. Man måste ifrågasätta en felristning. Sannolikt är det samma namn, som förekommer på en närbelägen runsten, Sö 305 Söderby. Denna är rest av Sibbe och Tjarve (**sibi auk** × **tiarui**) över deras fader Torkel. Två namn äro alltså gemensamma. Tjarve, som

deltager i resandet av Söderby-stenen, torde vara samme man som den **tia**, över vilken Hågelby-stenen är rest. Det borde sålunda ha stått **tiarua**. Då ristaren utfört det första **a**, har han genom förbiseende trott sig ha kommit till det andra och därför fortsatt **fapur sin**. Däremot kan Sibbe på de båda stenarna ej vara samme person. Sibbe på Hågelby-stenen måste vara brorson till Söderby-stenens Sibbe och förmodligen uppkallad efter honom. Man kan tänka sig förhållandet mellan de båda inskrifterna på följande sätt: Söderby-stenens Sibbe har dött ej länge efter det att han tillsammans med sin broder Tjarve har rest minnesmärket över deras fader. Därefter har Tjarve fått en son, som han uppkallat efter sin broder. Denne Sibbe d. y. deltagar med systrar och moder i resandet av Hågelby-stenen över Tjarve. Såsom son och manlig arvinge nämnes han först, även om han är helt ung. Det behöver sålunda icke ligga mer än några få års tid mellan de båda inskrifterna. — Om namnet *Tiarvi* se Sö 305.

289. Spåntorp, Hamra, Botkyrka sn, Svartlösa hd.

Pl. 144.

Litteratur: D 8vo 33. — O. Hermelin, Svartlösa härad, s. 1, 63.

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; Hermelin a. a.; Brate 1899 (ATA).

Runstenen har ursprungligen stått i Hamra skog, mer än 3 km. SV om Hamra gård, »vid den nu föga befarna väg, som från Botkyrka löper söder ut genom Hamra och Rikstens marker till Haninge, icke särdeles långt från Tullingesjön. En väg fram till denna sjö utgår från den förre der Runstenen är» (Dybeck). Platsen finnes utmärkt å Geologiska kartbladet »Stockholm». I närheten av runstenen funnos några ättehögar, som äro upptagna på Hermelins karta över fasta fornlämningar i Botkyrka socken. Omkring 1870 blev stenen flyttad till Hamra och rest i trädgården. Där har den ännu sin plats.

Höjd 1,80 m., bredd 0,82—0,54 m. Ytan är knottrig och ojämnt vittrad, ristningen grund och illa huggen. Läsningen är därför svår och delvis osäker.

Inskrift:

biurn · auk · hu · rīspu stn p -- a iftir kilb · ur · . . in kup h -- l · . . . u

5 10 15 20 25 30 35 40 45

Biorn ok Ho[lm--] ræistu stæin þ[enn]a æftir K[æt]il[biorn, fað]ur [s]inn. Guð h[ia]l[pi] sal[u].

»Björn och Holm- reste denna sten efter Kättilbjörn(?), sin fader. Gud hjälpe själen.»

Till läsningen: 1—5 **biurn** är tämligen säkert; fullt tydliga äro dock blott de tre första runorna. 6—8 **auk** tydligt, likaså 9—10 **hu**. Därefter är ett stycke av runslingan förstört. Stenens ytterkanter äro avslagna, varigenom en stor mängd runor blivt helt eller delvis skadade. Av 11 **r** finnes endast nedre delen av hst och bst i behåll. 12 är troligen binderuna av **i** och **s**. Därefter finnes en rund ring, som väl utgjort bst i ett **p**. Av 14 **u** endast nedre delen. 15 **s** är säkert. De följande resterna av runor tyda på att här stått **tn pina**. 22 är icke **a**; av 23 **f** är endast nedre bst tydlig. 27—29 **kil** är tämligen säkert, av 30 **b** finnes endast övre bst i behåll. Av 31 och 32 synas endast hst. Någorlunda tydliga äro i det följande 33—34 **ur**, 36—40 **in kup** och sista runan, 45 **u**. — Dybeck: **a auk · l pina · iftir · kīupk . . . ur s . . . ku . . . bi sialu**. — Hermelin: **birn · auk · uluf auk . . . uš . . . r -- stu · st-in · iftir · kilpi : fapur · siñ · kup hialbi salu**. — Brate: **birn auk · uamr . . . rstu · stn pina · iftir · kilpi . . . ur sin kup ial-i s-lu**.

Mosstugan, Söderby (nu Lindhov), Botkyrka sn, Svartlösa hd.

Se Sö 305.